БЪЛГАРСКИ ТѢ

ХАЙДУТИ

Тѣхно то начяло и тѣхна та постоiана борба съ Турцы тѣ, отъ падения Българий до днѣшны тѣ времена.

ОТЪ

Г. С. Раковскаго.

КНИЖИЦА ПЪРВА.

БУКУРЕЩЪ
У НАРОДНѪ-ТѪ КНИГОПЕЧАТНИЦѪ К. Н. РАДУЛЕСКУ.
1867.

Извѣстие

Това сьчинение е раздѣлено на пять главны отдѣления, кои сьдържіавѫтъ слѣдныя:

1°. Прѣдварительни тѣ причини падения Византийскаго царства; начяло то на турско то встѫпванье вь Европѫ и нападанье то имъ въ Българиѭ; пьрви тѣ имъ битки съ Българы тѣ до падение то на прѣстолны тѣ българскы градове и на царско то домородство.

2°. Начяло то на оттѣглины тѣ въ планины тѣ народны войводы; тѣхны тѣ чястны биткы съ турцы тѣ; поіавленне то на хайдушкы тѣ четы; разіасненыя на нѣколко си народны пѣсны относіашты ся на той-зи прѣдмѣть.

3°. Конечно то покорение на Българиѭ отъ турцы тѣ; тогавашна та турска политика и приймѫщества та кои то сѫ давали на Българы тѣ за да гы полесно покорѭть.

4°. Каква политика е слѣдовала Турция съ Българы тѣ поущтряіама отъ фанариотско то грьцко духовенство и проч.

5°. Описание развытия народнаго духа за по-обшырно движение политичьскаго живота, кое започва отъ 1821 до 1867.

За улеснения же на срѣдства та ште ся издава въ малкы книжицы подъ брои.

Сьчинитель.

ПРѢДГОВОРЬ

Европѣйскаіа всеобщта повѣстность твърдѣ мимоходомъ и въ общтѣ само поглѣдь е записала онаѭ страшнѫ повременостъ, коіа то потърси и погрози цялѫ Европѫ, т. е. първое поіавление на турцы тѣ въ тыя прѣдѣлы и тѣхны тѣ ужясны упустошеныя коихъ тии свирепи диви азиіатскы пълчишта нанесохѫ отъ дѣ то поминахѫ! . . . .

Никой народъ на свѣта не е учиниль толкова голѣмы злины чьловѣчьскому роду колко то е сторило това турско племя! Никой другъ народъ не е учиниль толкова обширны и всеістрѣбитьлны упустошеныя и разореныя по свѣта, ни ти тѫй немилостиво и звѣрскы е постѫпилъ съ завладены тѣ отъ него народы, какъ то сѫ постѫпили въ общтѣ мухамедани тѣ! Зашто то тии сѫ искали мѣчомь да имъ налагѫть *алкоранскаѭ* наукѫ, коіа при другы тѣ прибавіа, вѣруюштимь ѭ, да убивѫть невѣруюшти тѣ въ пророка имъ или да гы товарѭть съ такива тяшкы даждыя и насилствены налозы кои то докарвѫть живота подданимь по-горчивъ отъ смьрти!

Кога то чьловѣкь размысли и си напомни само еднѫ малкѫ чясть отъ нейзбройны тѣ узлобленыя и упустошеныя коихъ то тѣй-зи звѣрообразни людие, турци тѣ, нанесохѫ и въ тры тѣ чясти земнаго крѫгѫ, въ *Азиѭ*, Африкѫ и Европѫ, потоцы тѣ на невиннѫ тѫ чьловѣчьскѫ кръвь коѭ то пролѣхѫ, настрьхвѫть му косми тѣ, ужясава ся ума му и незнай, ни ти можи, да изнамѣри рѣчы подобны да изражи голѣминѫ тѫ и крайность тѫ на тѣхнѫ тѫ лошавинѫ!!!

Живѣіаштый въ днѣшныя вѣкъ чьловѣкъ, а най-паче младо то днѣшно поколение, никакъ не можи да събере въ ума си, да си въображи и да повѣрва: да ли е възможно носяштый образъ чьловѣка, да достигни до такавѫ еднѫ звѣрскѫ свирѣпость, да има такова едно немилостиво каменно сьрдце, та да учини подобнимъ себѣ толкова и такива ужясны злочинства! Никакво обаче друго свѣтовно събытие не е по-истинно и тѫй добрѣ познато колко то сѫ познати турскы тѣ всеобшты злодѣйства и бѣснила! Живы же и до днѣсь іоште доказатьлства сѫ разсыпи тѣ и развалины тѣ кои то сѫ виждѫть по сичкы тѣ мѣста до дѣ то ся е простирала тѣхна та губитьлска власть, до дѣ то е постѫпилъ тѣхный упустошитьленъ кракъ!

При всичко това образована Европа, Хрістіанска Европа, коіа гордо ся провыква чи образовава и вчьловѣчка свѣта, коіа съ рѣчы дебелы ся показва чи изгонила уть губитьлство то и мѫчитьлство то, не само отъ Европѣйскы тѣ прѣдѣлы нъ іоште и отъ крайшта та на дивѫ Африкѫ и далше, прогласѣва же *правда народности*, ученаіа, казваме, Европа глѣда прѣдъ себѣ си, въ срѣдѫ тѫ на най-хубавыи Европѣскы прѣдѣлъ и въ той-зи іоште вѣкъ, често да ся подновѣвѫть ужясны крьвопролитыя и насилствыя отъ мусулманскаго пустовѣрия, надь свои тѣ въ Христѣ братыя; слуша жялостны тѣ и скьрбны тѣ плачеве на невинны тѣ жьртвы и сичко това ся потѫпква на дипломатскыя лукавъ столъ въ ползѫ на народоубийственѫ тѫ имъ политикѫ!...

А най-срамотно то за чьловѣчештинѫ тѫ е: чи сама тіа образована Хрістіанска Европа безстыдно въспрѣпятствува на народы тѣ, кои то толковѣчно тѫжѭть поть тяшко то мусулманско иго, възпрѣпятствува имъ, казваме, да отѣмнѫть похытенѫ тѫ отъ губителы тѣ имъ, турцы, милѫ свободѫ, баштинѫ земѭ, народны тѣ си права! Доказатьлства живы на това сѫ: съвремены тѣ събытыя на покушеныя та на подданы тѣ Турций народы, дѣ западна Европа притечи на помошть Мусулмановъ и словомъ и дѣломъ, а озлобли бѣдны тѣ тѣхъ народы, най-паче же съ *ѩмсувтвание то цѣлокупности Турскагоц арства и съпричисление то на турскѫ тѫ*

династиѭ въ ряда на образованы тѣ Европейскы династий!....

Западна Европа съ таѭ си постѫпкѫ, камъ бѣдны тѣ на Вътокъ подданы Турций народы, не само што чини едно отъ най-безчьловѣчны тѣ дѣла, подпомагающта и поддържяюшта, словомъ и дѣломъ, свирѣпы тѣ Турцы да държѭть іоште тыя бѣдны народы въ желѣзны тѣ нохты мѫчитьлства си, нъ іоште показва и най-голѣмаѭ неблагодарность и непризнатьлность камь тыя днѣсь бѣдствуюшты неправедно народы. Заштото никой не можи отказа чи ако тыя народа не бѣхѫ храборно удържяли силны тѣ удары, въ тогавошно то слабо състоіание на западнѫ Европѫ, на Азиіатскыя разіаренъ кръвопиецъ звѣрь, съ толкогодишны тѣ си кръвопролитны противъ него борбы, той непременно съ най-голѣмѫ леснинѫ бы погьлнѫлъ и цѣлъ Западъ и пытанье е: да ли бы сѫштествувлъ днѣшный Парисъ и други такива градове и да ли бы ся гордила днѣсь Западна Европа съ напрѣдака си до кого то е достигла? Не бы ли Османовый мечь упустошилъ и неѭ чясть свѣта какъ то е станѫло съ нашы тѣ хубавы прѣдѣлы, съ наше то мило отьчьство? Не быхѫ ли и тии днѣсь образовани народи подпаднѫли въ истое морно и недвижно състоіание, какъ то народи тѣ на Въстокъ, по слѣдствия на ужясны тѣ упустошеныя и разореныя, кои то непрѣменно штѣхѫ и тѣмъ да нанесѫть звѣроубразны тѣ Турко-Татари? Малко ли притѣгли и притьрпѣ отъ днѣшны тѣ *си ліобимцы* Турцы Австриіа? Не виждѫть ли сѫ до Виенскы тѣ прѣдградыя живы тѣ остатки? И ако Маджарскый, а най-паче Славіанскый родъ, не быхѫ ся тѫй храборно и юнашкы борили и тамо противъ това азиіатско бѣснило, Турцы тѣ, бы ли бы остало и спомянь днѣсь отъ Австрийцы и Австрийско царство?

Ные въ настоіащтее си съчинение нѣштѣмъ ся впущта въ

подробно описание на турскы тѣ злочинства т. е. нѣштѣмъ ходи въ Азиѭ и въ Африкѫ, ни ти по цѣлѫ Европѫ да изчислѣваме што сѫ по тѣхъ мѣста сторили, понеже не ни е то прѣдмѣта; нъ штѣмъ ся ограничи само въ наше то мило отьчьство Българиѭ, кое сѫ тии губители, прѣды четиры и выше вѣка, тѫй свирѣпо похытили и освоили и толко врѣмя іоште подъ мѫчитьлскѫ тѫ си власть държѭть! Наше же описание ште бѫди обштъ единъ поглѣдъ само, а нѣ подробны и обстоіатьлствены описаныя; зашто то ни ти источници такива имаме іоште открыты и събраны. То е, истинѫ, много жялостно за насъ, да нѣмаме описанѫ таѭ чясть повѣстности си, коіа само можи да свѣсти народа ни и възживи духа му, нъ што да сториме кога то чьрна та сѫдба тѫй е докарала, да ся изгубѭть сички тѣ почти обширни памятницы и записки коихъ то сѫ писали наши тѣ тогдашни праотци връху той-зи прѣдмѣтъ!...

Отъ записки тѣ же западнихъ народовъ, врьху той-зи прѣдмѣтъ, твьрдѣ малко можеме узна, зашто то тий въ тѣхъ врѣмена, освѣнь слабо то развитие въ кое то ся нахождахѫ твьрдѣ малкы сношеныя имахѫ съ народы тѣ на Въстокъ. А поради вѣроисповѣдны тѣ раздоры бѣхѫ дошли до непроститьлны умразы и ненависти съ тѣхъ, штото и записано то имъ не можи ся приѣ за цѣлѫ истинѫ. Византийци тѣ Ромѣй тѣ (οἱ Ῥωμαῖοι) кату съсѣди съ Българы тѣ можѣхѫ да опишѭть сичкы тѣ подробности на тыя страшны крьвопролитны борбы, между Българы тѣ и Турцы тѣ; нъ кой не знай чи между Ромѣй тѣ и Българы тѣ сѫштествуваше отколѣшна вражда и чи Ромѣй тѣ навлѣкохѫ това турско нападение на Българы тѣ и глѣдахѫ на него съ задоволствие а много отъ тѣхъ зѣхѫ и участие въ битки тѣ, прѣдвождеашти Турцы тѣ, какъ то бѣше Евренось Бегъ и други безъ да ся размыслѭть несмысленици тѣ чи това ште

докара и тѣхно то конечно разорение и уничтожение, какъ то и послѣдова! А послѣ ако е имало и нѣкои си добросъвѣстни людие отъ тѣхъ да сѫ записали нѣщто си о тому и то ся е изгубило подирь тѣхно то же разорение, а твърдѣ малки отломки има съхранени врьху той-зи прѣдмѣтъ и то съвсѣмъ мимоходно записани.

Отъ съхранены тѣ и открыты тѣ до сега памятницы, въ Българскы тѣ, Влашкы тѣ и Сърбскы тѣ лѣтопихцы, и отъ краткы тѣ записки, кои то ся виждѫтъ по крайшта та и посрѣдѣ на нѣкои си чьрковни книги, записаны отъ нѣкои си четницы и попове врьху той-зи прѣдмѣтъ, за сега не можи ся описа нѣшто си рядовно и пьлно; защто то и тии не сѫ иисани отъ очевидцы ни то въ тѣхъ времена кога то сѫ ставили тѣ събытыя. Въ турскы нѣкои си берати, дадени въ тѣхъ врѣмена на нѣкои си лица или обштества българскы, по слѣдствия на примирение то имъ съ Турцы тѣ, за да ся ползувѫтъ тѣ лица и обштества отъ нѣкаквы си приймѫштества, какъ то и отъ издадены тѣ въ тѣхъ врѣмена фермани отъ Турцы тѣ, подирь всѣкѫ побѣдѫ што сѫ тии удържявали надь Българы тѣ, извѣстiающити съ тѣхъ радость тѫ си на сичкы турскы свѣтъ, въ тѣхъ, казваме, могѫтъ ся узна твърдѣ млого подробности врьху тѣхъ събытыя, ако и да сѫ писани съ най-голѣмаѫ прѣстрастность мусулманскаго фанатисма. Нъ за штетѫ ни единъ отъ нашы тѣ Българь не ся е заузелъ до сега на това дѣло, ако и да имаме довлни лица кои то познавѫтъ добрѣ турскыи iазыкъ и имѫтъ срѣдства та да испьлнѭтъ такова едно нуждно и полезно за нашѫ тѫ новѫ повѣстность прѣдприѣтие! Подирь ты же источницы идѫтъ наши тѣ народни пѣсни въ кои то е съхранено твърдѣ много врьху той-зи прѣдмѣтъ, кату ся събержѫтъ въ купѣ и ся излѣдовѫтъ съ разборенъ начинъ.

Може бы съ врѣмя да ся открые нѣшто си по-съвршено,

писано отъ очевидцы и въ тѣхъ самы времена, отъ кое да ся разiасни понѣ правый рядъ отъ начяло то на биткы тѣ Българскы съ Турцы тѣ и обстоiательствено то имъ течение до падение то царствуюштаго тогава града Търнова, Срѣдеца и Видина, до свършванье то царскаго доморoдства Шишмана и Страшимиря и до поiавление то на осталы тѣ войводы по горы тѣ, кои то сѫ слѣдовали по непрѣстѫпны тѣ планины чястны тѣ битки съ Турцы тѣ, въ разтоiание на толкова години и най-послѣ ся приубърнѫли на *Хайдуты*, кое и до днѣсь слѣдова, нъ подъ другъ видъ.

Надписа кого то даваме на това си сьчинение: *Бьлъарски тѣ Хайдути ипроч.*, не трѣба да смѫтѣва читателы тѣ, да го зѣмѫтъ въ смысьль тѫ коѭ то му давѫтъ днѣсь наши тѣ губители Турци. Рѣчь та *Хайдутинъ* не значи *разбойникъ* ни ти *татъ* ни ти *лошавъ* чьловѣкъ за Българина днѣсь, нъ значи: *юнакъ унеправденъ или убезчестенъ* и *похытенъ отъ турскаѫ свирѣпѫ власть, кой отива самовално по горы тѣ и планины тѣ и иска съ вьоржженѫ рѫкѫ самъ отмьштение отъ губителы тѣ Турцы или турскы духове, до дѣ то ся удовлетвори и послѣ отбѣгва въ свободны земы или борiаштъ ся храборно изгубва главѫ съ най-голѣмое си задоволствие за получено то си отмьштение.* Истинѫ чи таiа рѣчь е турска, какъ то и рѣчь та *хай, хайта, хайталъкъ,* коiа значи: *скытникъ по горы тѣ и поле то*, въ първобытность, какъ то и *хаймана*, а пьслѣ значи и *разбойникъ* по дѣла та, на скиташты тѣ съ такавѫ цѣль, какъ то сѫ чети тѣ въ Азиѭ на турцы тѣ разбойницы; зашто то тии изхождѫтъ по той-зи пѫть, не отъ чювства отмьштения ни ти отъ нѣкоѭ си по-голѣмѫ цѣлъ подбудени, нъ отъ чистѫ наклонность грабительства и злодѣйства. Наши тѣ хайдушки чети сѫ остали тѫй непознати и прѣзрѣти, зашто то нѣсѫ имали нѣкои си *святы отецъ*, какъ то е Папа и нѣкои си

отпаднѫлъ отъ стола си краль, какъ то е Францъ II-ы, бывшыи Неаполитанскы кралъ, да гы благослови и да гы заштити, кату имъ даде имя то *реаксионери*, ни ти Европѣйски нѣкои си учени, привзѣти отъ католицизма и папизма, да пишѭтъ за тѣхъ, да управдаѭтъ и да възвышѭтъ дѣла та имъ, какъ то слѣдова съ Таліянскы тѣ четы, кои то отъ съставление то Таліянскаго царства, подъ управление то царя Виктора Еманоила, непрѣстано и до днѣсь ходѭтъ съ благословение то на Св. отецъ Папа та и съ издържяние то и поуштрение то падшаго Неаполитанскаго криля Франца II-й! Наши тѣ чети до сега сѫ были познати само отъ Турцы тѣ, наши завладѣтели и губители, кои то, освойвши отъ толкова години насамъ наше то мило отьчьство, мыслѭтъ чи тѣхна та власть надь насъ е вѣкы узаконена и ни ти си напомнѭтъ даже чи тѣ нѣкогашь сѫ похытили съ злодѣйство нашѫ тѫ земѭ и свободѫ! Въ тѣхны тѣ главы и уста таіа рѣчь не можи да значи добро; а най-смѣшное чи тии и цѣлы народы, когато ся сѫ подигали за свободѫ, се съ истѫ тѫ рѣчь сѫ гы назовавали *Хайдутъ, хърсѫзъ гіауръ* и другы т. п. рѣчы. Такива имяна тии отдадохѫ нѣкогашь на свободны тѣ днѣсь Чьрногорцы, Гърцы и Сърби кога то тии сѫ биіахѫ и борiахѫ за свободѫ тѫ си! Нъ за Българина какъ то и за всѣкаго здравомыслiаштаго чьловѣка, кой то люби правдѫ тѫ и свободѫ тѫ, кога то сѫ поіавѭтъ подобни горски юнацы, борiашти сѫ противъ губителя за отмыштения *чьсти, живота* и *свободы отьчьства*, таіа рѣчь *хайдутинъ* на може да има онова значение кое то й отдавѫтъ губители тѣ имъ Турци!

Българи тѣ на свои си іазыкъ наричѭтъ тѣхъ юнаци *Шумари* и *Шумковци*, а Чьрногорци тѣ гы наричѭтъ *ускоци*; разумѣва ся отъ само себе си заштo имъ отдавѫтъ Българи тѣ това имя; заштo то шумака е тѣхно то прибѣжиште

тѣхна та крѣпость и заштита противъ неприіателя съ кого то изхождѫтъ да ся борѭтъ; а Чьрногорци тѣ што гы наричѭтъ *ускоци*, то е заштo то тѣхни тѣ чети ускачѭтъ далѣко отъ чьрногорскы тѣ прѣдѣлы и отивѫтъ въ турскы тѣ да иштѫтъ отмыштение отъ узлобившагo ихъ неприѣтеля.

Начяло то на тыя Българскы четы не е ново, то е започнѫло іоште отъ падения Българий какъ то штѫмъ го разіасни съ народны живы доказатьяства т. е. какъ ся поіавихѫ най-напрѣдь тии *хайдути*, отъ дѣ е остало въ тѣхъ малкы четицы имя то *Войвода* и *Хоржгвоносецъ*, каквѫ цѣль сѫ имали, какъ ся сѫ борили толкова вѣкове съ Турцы тѣ, какво направление зѣхѫ отъ послѣ и съ какавъ начинъ слѣдовѫтъ и до днѣсь борбы тѣ си съ вѣчныя нашъ врагъ Турчина. А чюдно е чи штѫмъ видѣ жены и дѣвицы млады да сѫ вхождѫли въ това народно покушение за свободѫ и независимость, прѣдвождаюшти тѣ сами храбри чети противъ неприѣтеля отьчьства!

Български тѣ Хайдушки чети, неуспѣвши да ся съсрѣдоточѭтъ за едно обштo движение въ Българиѭ, зѣмали сѫ найживо участие въ въстание то на съсѣды тѣ народы противъ обштыя врагъ Турчина.

Сърбско то днѣшно княжьство е твърдѣ много дльжно за свободѫ тѫ си на Български тѣ Хайдушки четы, коихъ то храбрыя Българинъ витiазъ *Хайдутъ* Велко поведи съ себѣ си отъ Видинскы тѣ горы и отиде въ Сърбиѭ съ тѣхъ, а отъ послѣ колко то други идѣхѫ отъ разны мѣста Българий, (какъ то Индже Войводовы тѣ четы, а и самъ Кара колко Индже войводовый прочють хоржгваносецъ) съсрѣдоточи гы въ едно подь свое то си управление и състави двѣ хиляды юнака. Познати сѫ Хайдутъ Велкови тѣ заслугы на Сърбы тѣ и той само е оставилъ безмьртно имя между Сърбскому народу; нѣ отъ записанѫ тѫ Сърскѫ повѣстность

нъ отъ дѣла та кои то народа глѣдаше и отъ него народъ и до днѣсь іоште има живи свидѣтели. Сърбска та нова повѣстность е записала Хайдутъ Велка и неговѫ тѫ храбра дружина подо имя то: *Бекіари* т. е. чюжденци неженини и незадомени въ Сърбиѭ!.....

Тіа е примълчіала и многи други знамяниты Българи кои то сѫ зѣмали живо и успѣшно участие въ тогавашны тѣ договоры и политичьскы сношеныя на Сърбы тѣ съ Турцы тѣ. Сърбска та нова повѣстность е писана по духу на гърскѫ тѫ и иска сичко да прѣдстави Сърбско. Нъ врѣмя то не е отколѣшно и живи тѣ доказательства не могѫтъ да ся потѫпчѭтъ. Българско то же перо, кое то почна вѣчи да описва съвременѫ тѫ си народнѫ повѣстность, неште остави ни еднѫ подробность неописанѫ.

Български тѣ горски хайдушки чети и въ въстание то на свободнѫ днѣсь Гърциѭ притекохѫ пламенно, съставихѫ особны пълкове, а най-паче полка на коницѫ тѫ и показахѫ най-голѣмѫ тѫ храбрость, боріашти ся противо обштыя врагъ Турчина. Грьцка та нова повѣстнозть, съ сичкѫ тѫ си прѣстрастность, не измѣни народно то имъ имя, нъ записа нѣколцина отъ по-знамяниты тѣ, подь имя то Βούλγαροι=Българи, а нѣ *Бекіари*! А и ни ти можяше да учини другче зашто то нѣколцина приживіахѫ подирь освобождение то Гърций и занимавахѫ най-голѣмы тѣ чинове както то бѣше покойный Хаджи Христо.

Български тѣ горски Хайдушки чети и въ Рускы тѣ противъ Турциѭ биткы зѣхѫ живо участие и заслужихѫ съ най-голѣмѫ вѣрность и привързоность Русий. Штомъ минавахѫ Дунава руски тѣ войски, тии играіахѫ вѣкы голѣмѫ ролѭ прѣдь рускы тѣ пълкове, отдѣлени въ особны легий и прѣдводими отъ свои си прѣдводителы Българы. Нъ и тамъ остахѫ неизвѣстни, понеже руска та повѣстность

гы записваше подь имя то *волентири*=самоволни, и ништо повѣчь!

Наши тѣ Български горски Хайдушки чети, съ сичкѫ тѫ нейзвѣстность въ Европейскѫ тѫ повѣстность въ коѭ то сѫ остали, за насъ сѫ важни и твърдѣ важни и можемы каза съ открыто лице прѣдь цѣлъ свѣтъ: чи тии само, отъ падение то Българий до днѣсь, были сѫ и сѫ нашый знакъ политичьскаго живота, наша та за свободѫ и независимость непрѣстанна борба и слабо то покушение противъ нашый вѣченъ врагъ Турчина, кое то единъ добьръ день ште докара непременно и едно силно и стращно вълнение противъ той зи врагъ.

Тогава образована Европа ште свърши вѣкы съ ѣмствувание то цѣлокупности Турскаго Царства!

Раковскы.

ОТДѢЛЕНИЕ ПЬРВО

ПРѢДВАРИТЬЛНИ ПРИЧИНИ

Падения

Византийскаго Царства.

Всѣка една държіава коіа то ся съставіа съ силѫ отъ разни народности, а най-паче отъ народы кои то имѫть свои писменъ іазыкъ и своѭ особнѫ книжнинѫ, ако тіа държіава не успѣе да гы притопи въ єдинъ само владѣюштъ іазыкь и, ако не гы накара да забораваѭть народности тѣ си, а да приѣмнѫть еднѫ само т. е. владѣюштаго народа, тіа държіава, казваме, не само што неможи да бѫди мирна въ вътрѣшность тѫ си отъ мятежы и възстаныя, нъ и непременно, рано или кѫсно, трѣба да падни; а всѣка отъ покорены тѣ й народности да възобнови прѣжнаѭ си независимость.

Истинѫ чи единство то на вѣройсповѣдание то можи да сближи народности тѣ и да гы съедини въ едно тѣло, нъ негова та сила изчезва при развытие то народнаго духа, а вѣройсповѣдание то си остава кату една форма коѭ сѫ варди и почита безъ никаквѫ искреннѫ привързаность. Такива примѣры имаме твърдѣ млого въ всемірнаѭ повѣстность, а по-ближны намъ въ Европѣйскаѭ старѫ и новѫ. Нъ Византийскаіа държіава прѣдставіа намъ едно твърдѣ іасно позорие врьху таѭ истинѫ, което, не слѣдь млого врѣмя, ште покажи и нейна та наслѣдница завладѣтьлка Турска Държіава.

Знайно е чи, прѣды встѫпванье то на Турцы тѣ въ Европѫ, Българи тѣ имахѫ свое то обширно царство, Сърби тѣ свое то княжьство, Арнаути тѣ свое то кралество въ Кроѭ, Ерцеговци тѣ, Бошнаци тѣ, Моріани тѣ (Грьци тѣ въ Елладѫ) Лазове тѣ (въ малѫ Азиѭ), сички тѣ тыя се имахѫ свои тѣ независимы княжьства кои то османовыи мѣчь постѫпено побѣди и покори. А было е врѣмя прѣды когато сички тѣ тыя народности, какъ то и други отъ по-далѣчны стрьны, да ся подпадвали подь Византийскаѭ силнѫ дьржіавѫ и да ся стоіали подь нейнѫ тѫ власть, нѣкой-си по-задьлго врѣмя, а нѣкой-си по-закратко; най-паче же въ напрѣдванье то на Христіианство то. Между сичкы же тыя народности, въ Европѫ, подпадавши тѣ нѣкогашь подь Византийскаѭ власть, Българи тѣ и тогава какъ то и днѣсь, въ Турскѫ Европѫ, имали сѫ мложинѫ тѫ надъ другы тѣ.

Начяло то и съставенье то Византийскыя дьржіавы сѫ въ обширность описаны и познаты, штото не е то нашъ прѣдмѣтъ тукъ да ся бавиме да гы описваме; въ нашыи прѣдмѣтъ спада само толко да кажиме: чи тіа Византийска дьржіава почна и ся състави отъ разны народности, коихъ Костадинъ великый, роденъ въ Нишь въ Българиѭ, сърѣдоточи подь знамяна крьста най-паче.

Отцѣпившъ Костадинъ еднѫ голѣмѫ чясть отъ Римскѫ тѫ дьржіавѫ установи царство то си въ Визѫ (Византионъ погърчено) и дади имя то на това царство *Новый Римъ* за поголѣмѫ важность и улеснение да го усили. Латинскый іазыкь бѣше тогава владѣюштый іазыкъ и *Новый Римъ* пойска, по подобиѭ стараго Рима, да притопи въ едно завладены тѣ народности т. е. да гы полатини, нъ никогы тии не приѣмнѫхѫ имя то *Латини*, заштото народно то имъ имя бѣше за тѣхъ най-скѫпоцѣнно отъ всѣко друго!

Пьрви Староплонински тѣ Българи сѫ упьлчихѫ противъ таѭ новѫ власть и тии сами остахѫ независими отъ неѭ. Тукъ кату казваме *Старопланински тѣ Българи* разумѣваме оныя Българы кои то живѣіахѫ по хрѣптове тѣ на Старѫ Планинѫ, кои то ся простирѫть: Отъ Чьрно Море до Троіанъ на дльшь, а на ширь отъ *Чалѫ-Кавашко* то входустие до Прѣславъ, отъ Желѣзнѫ Вратѫ при Котиль се до Прѣславъ, отъ Сливненско то входустие, при Асѣницѫ, до Търновскы тѣ горы и отъ Шипчянско то входустие, прѣзь Габробо, до дѣ то ся свършвѫть непроходими тѣ планини и гори, кои то, разумѣва ся, въ тѣхъ времена нѣсѫ были какъ то сѫ днѣсь.

Тии Староплански Българи сѫ живѣли по тѣхъ мѣста іоште отъ стары тѣ си приселеныя отъ Хиндистана въ Европѫ. Тѣхъ Българи, ни ти Александръ Македонскы, ни ти Бремъ и Болгъ, ни ти Траіанъ можихѫ да покорѭть, ако и да ся бихѫ крьвопролитно, поради крѣпкы тѣ мѣстоположеныя по кои то обитавахѫ и кои то храборно умѣхѫ да бранѭть.

По тѣхъ мѣста нигдѣ ся не види никакавъ знакъ латинштины, какъ то по другы тѣ мѣста Българий, отъ двѣ тѣ стрьны на Старѫ-Планинѫ, кои то имѣхѫ злочестие то да подпаднѫть подь латинскаѭ власть іоште отъ врѣмени Траіана. Македонци тѣ и Тракийци тѣ Българи, по равны тѣ и слабы тѣ мѣстоположеныя, не можихѫ да отбиѭть латинскыи ударъ и подпаднѫхѫ подь власть тѫ имъ. Нъ съ сичко то усилие кое то употрѣбихѫ надъ тѣхъ Старый и Новый Римъ, да гы накарѫть да измянѭть народность тѫ си, тии никакъ не ся отказахѫ отъ народно то си имя *Българинъ*, ни то іазыка си изгубихѫ. Само Тракийци тѣ Българи ся

назовавѫть отъ Старопланинцы тѣ *Руманци* и Тракіа *Руманъѭ* т. е. *подвластни* Романовъ. [1])

Малочисленый брои на Грьцы тѣ, кои то ся ограничіавахѫ въ *Моріа* въ обштѣ подъ Ахаййскаѭ обльсть Римскѫ, коей пьрвьнствуюштъ градъ бѣше Солунъ, а нѣ Атины, и слабость та до коѭ то бѣхѫ достигли тии, отъ завладение то іоште Александра Македонца и подирь распадванье то на това великанско царство, тыя сичкы бѣхѫ причини штото Грьци тѣ, чрѣзь орѫжие, ништо не можіахѫ да прѣдприѣмнѫть противъ Стараго Рима; а кога то ся поіави Новыи Римъ въ Визѫ, тии одавно вѣкы бѣхѫ Римска обльсть и даже народно то си имя *Еллинъ* и *Гръкъ* бѣхѫ приубьрнѫли въ Ῥωμαῖος=Римлянинъ, какъ и іазыка си простонародие то назоваваше, и назовава іоште до днѣсь, Ῥωμαΐκά=Римскы вмѣсту Ἑλληνικά=Елленскы. Тий обаче, съ сичкаѭ слабость, вѣрни на стары тѣ си начяла и прѣданыя, слѣдвахѫ удѣлотворение то на голѣмѫ тѫ си идеѭ: *панелинизма*, чрѣзь разпростьрьнение то іазыка си, и работіахѫ неуморно въ штетѫ на *панлатинизма*, іоште прѣды поіавление то Византийскыя дьржіавы. А кату ся поіави тіа, прилѣпихѫ ся при неѭ до толкова штото, можи ся каза навѣрно, отъ сичкы тѣ другы народности, отъ коихъ то ся състоѣше тіа дьржіава, Грьци тѣ сѫ имали най-голѣмо влиіание въ управление то й, на кое имъ помогна най-млого Хрістиіанство то, нъ подъ имя то *Ромѣи*. Доказательство врьху това е чи тии въ десятый вѣкъ успѣхѫ да въведѫть свои іазыкъ за *званиченъ* (официіаленъ) іазыкъ на Империѭ тѫ; а латинскый іазыкъ кой то владѣіаше до тогава прѣстана вѣкы власть тѫ си за всегда тамо. На това имъ помогна най-млого вѣройсповѣдный раздоръ и раздвоенье то на чьркви тѣ.

[1]) За древность тѫ и голѣмкнѫ тѫ Бьлгарскаго народа вишь въ сьчинение то: „Бьлгарска Старина" изд. въ Букур. 1865.

Грьци тѣ за достигванье то на голѣмѫ тѫ си цѣль имали сѫ борбѫ съ два народа: съ Латины тѣ и Бьлгары тѣ. Латини тѣ отслабнѫхѫ отъ раздѣление то на царство то, а по-сѣтнѣ отъ нападшы тѣ тамо и усиливши тѣ ся германскы племена, штото тий вѣкы не бѣхѫ опасни за *Елленизма*. Нъ оставахѫ Бьлгари тѣ съ силно царство, съсѣди съ тѣхъ и дьржіашти най-іагкы тѣ мѣста въ старопланинскый полуостровъ, разпростьрьнени же сѫшти и далѣчь іоште прѣзъ Дунава камъ Севѣрь и камъ Западь. Сичка та имъ отчяіана борба противъ Бьлгары тѣ не само чи до никакавъ рѣшителенъ успѣхъ не гы довождаше, нъ іоште гы отслабваше до толкова, штото конечна та пропасть Византийскыя дьржявы можіаше ся іоште въ тѣхъ времена прозрачи! Нѣкой си отъ новы тѣ Грьцы историцы описаюшти византийскаѭ повѣстность казвѫть іавно: чи битка та на Византийцы тѣ съ Бьлгары тѣ е была до толкосъ отчяіана штото ся състоіало за живота или смьрть тѫ на *Еллинизма*! Разумѣва ся чи и Бьлгари тѣ отъ своѭ стрьнѫ сѫ слѣдовали борбѫ тѫ съ истаѭ рѣшитьлность и отчяіаность; зашто то и за тѣхъ ся е състьіало за животъ или смьрть на Бьлгарштинѫ тѫ!

Грьцкый елементъ въ византийскаѭ дьржіавѫ въ прѣдприѣтыя та си противъ Бьлгары тѣ, освѣнь што ся подпомагаше съ наѣмницы тѣ отъ разны народности, имаше іоште на своѭ стрьнѫ Македонскы тѣ и Тракийски тѣ Бьлгари, кои то поради Хрістиіанство то што бѣхѫ приѣли, пьлніахѫ пьлкове тѣ на Византийскѫ тѫ империѭ и отивахѫ противъ свои тѣ братья Старопланискы тѣ Бьлгары, кои то не бѣхѫ приѣмнѫли іоште Хрістиіанство то!

Млоги отъ тѣхъ Бьлгары достигвахѫ до высокы стѫпени въ войнство то и въ граждански тѣ чинове и іавихѫ ся голѣми византийскы пьлководци противъ свои тѣ единородцы братья Бьлгары; а нѣколцина възлѣзохѫ и на

императорскыи византийскы прѣстолъ и іавихѫ сѧ най-голѣмы гонители на Българштинѫ тѫ! Най-свирѣпый же отъ тѣхъ е былъ Василыи Македоніанинъ, кой то, поради голѣмы тѣ крьвопролитья щто е учинилъ надъ свои тѣ братья Българы, добылъ е за *похвалѫ* отъ Грьцы тѣ имя то Βουλγαροχθῶν = Българоубиецъ! Ето што чини вѣра та кога то народный духъ не е развытъ!.....

Старопланински тѣ Българи удьржіавши отъ памти вѣка своѭ тѫ независимость, ту подъ имя то *Жити* (Гети), ту подъ имя то *Независими въ Старѫ Планинѫ Траки*, ту подъ имя то *Трако-Илирци* и проч. имяна подъ кои то сѧ гы записвали странци тѣ (безъ да гы познавѫть отъ близо!) не можіахѫ никогы да бѫдѫть приѣтели ни ти съ стары тѣ Елены, ни ти съ Латины тѣ, а іоште повѣчь съ Византийци тѣ, кои то сички искахѫ и ся мѫчихѫ талкова пѫты да гы завладѣѭть; тий не можіахѫ, казваме, да бѫдѫть приѣтели ни ти съ едни ни ти съ други и поради таѭ причинѫ не иштахѫ никакъ си да приѣмнѫть Хрістиіанство то, ако и тѣхни тѣ братья Македонци и Тракийци да го бѣхѫ приѣли; пьрви тѣ отъ начяло іоште поіавления му, а втори тѣ отъ времени Костантина Великаго. Тии до половинѫ тѫ девятаго вѣка бѣхѫ остали въ принесенѫ тѫ отъ пьрвобытны тѣ имъ жилищта вѣрѫ, коіа бѣше *Сиваизма* и *Заратовыи дуализмъ*.[1])

Византийскый дворъ отчяіанъ да побѣди и покори Българы тѣ орѫжиемъ, стараіаше ся ни сѣкы начинъ да ся въведе и между тѣмъ Хрістиіанство то и тогава да убьрни другѫ политикѫ, кату улесни зближение то чрѣзь той зи начинъ. Нъ това не бѣше само грьцка работа, трѣбаше пакъ Българи да посрѣдствувѫть. Македонски тѣ Българи, кои то

[1]) За Българско то старонародно вѣройсповѣдание вишъ въ помянѫтое съчинение: Българска Старина.

бѣхѫ по-развыти отъ тракийски тѣ и имахѫ одавно іоште чьрковнѫ тѫ книжнинѫ на Българскы іазыкъ, быдохѫ най-удобно то посрѣдствие на това византийско прѣдприѣтие.

Хрістиіанство то ако и да зближи Прѣславскаго двора съ Византийскаго, обаче никакъ не помогна изь начяла на Византийцы тѣ за достигванье на цѣль тѫ имъ; Защто то Българскыи прѣстолъ бѣше заузѣтъ, тутакъ-си подиръ Бориса, отъ сына му Великаго Симеона, чьловѣка родолюбца и образованаго до най-голѣмъ стѫпень въ тѣхъ времена. Познати сѫ негови тѣ славни побѣди надъ Византийцы тѣ и привзѣтие прѣстолнаго имъ града и проч. Вѫтрѣшно то же устройство Българскаго царства, военныи рядъ и книжевно то развытие въ времени того великаго мѫжя. царь Симеона, ризширение то на Българскы тѣ границы, были сѫ тогава въ пьрвенство то си и ни едно друго царство тогава. въ сичкѫ Европѫ, не е можіало да ся сравни съ Българско то!

Византийци тѣ отъ само то начяло крьштения Прѣславскаго двора употрѣбили сѫ сичкы тѣ си усиленыя да бы могли да добыѭть върховнаѭ власть духовенства надъ Българы тѣ и чрѣзь неѭ да слѣдовѫть голѣмѫ тѫ си мысьль! Старый Римъ отъ своѭ стрьнѫ поиска да не пропусти това обетоіатьлство и труди ся да употрѣби и той сичкы тѣ си възможны срѣдства да бы добылъ тоже върховнаѭ духовнѫ власть надъ Българы тѣ, та да слѣдовѫ и онъ стараѭ си политикѫ надъ тѣхъ. Борба та между старый и новыи Римъ стана голѣма; и можи ся каза чи тіа отиваше за смьрть и животъ византийскыя дьржіавы. Съставихѫ ся извьнрядни събори за той-зи Българскы чърковенъ въпросъ, испроваждахѫ ся разни посолства въ Българиѭ за това и отъ двѣ тѣ стрьны, присѫтствува и Българско посолство въ съборы тѣ, нъ до никакавъ успѣхъ не можіахѫ да дойдѫть ни то едни тѣ ни то други тѣ; защто то царь Симеонъ учрѣди

независимо духовенство въ Прѣславъ, подъ управление то Българскаго Патриарха.

Калугерскаіа злоба византийскаго духовенства не сполучивша да освои подь власть тѫ си Българы тѣ, дади поводъ и отвори пѫтя на вѣроисповѣдны раздоры и слѣдь малко ся испьлни чьрковное разцѣпванье на Въсточнѫ и Западнѫ! Българи тѣ остахѫ на стрьны Въсточныя чьрквы, нъ независими и неприкѫсновены отъ византийско то духовенство.

Византийци тѣ никаквѫ ползѫ за тогава не можіахѫ да имѫть врьху Българы тѣ и отъ вѣроисповѣдно то отцѣпвание за кое то ся тии толкова млого старахѫ! Българи тѣ не допуштахѫ да имъ ся погази ни едно народно и завладѣтълно право отъ Византийцы тѣ и биіахѫ гы на бойно то поле се равно какъ то и попрѣды т. е. прѣды да приємнѫть Хрістоіанство то! Цариградскый Патрикъ Николай Мистикъ въ нѣколко си писма камъ Симеона царя Българскаго употрѣблѣва сичкѫ тѫ си калугерскѫ притворность и подь видомъ благоговѣйносты, труди ся да отклони царь Симеона отъ крьвопролитыя та между Ромѣй тѣ и Българы тѣ. По нѣгдѣ си въ писма та си до толкова ся унижіава, кату моліаштъ коленоприклоно, нъ на всѣкадѣ ся види грьцка та злоба покрыта подь дуло то на вѣрѫ тѫ! Патриарха Мистикъ, отдава на сѣкадѣ право на Ромѣйте и обвиніава Българы тѣ, нъ твьрдѣ хитро и лукаво! Царь Симеонъ му с отговорилъ на нѣкое си писмо твьрдѣ разумно и слѣдвалъ е дѣла та си.

Оставаше друго едно срѣдство за Ромѣй тѣ, срѣдство низко и безчьстно да уборѭть Българско то царство. То бѣше сплѣтни тѣ и издатьлства та чрѣзь женскыи полъ, съ срождение то на царскы тѣ дворове, нъ въ него тии успѣхѫ чякъ подирь смьрти Великаго Симеона.

Византийци тѣ не можіавши орѫжиемъ ништо да учинѫть

противъ Българы тѣ, рѣшили сѫ съ лукавштинѫ да убиѭть царь Симеона, кое то сѫ и сполучили. Басни тѣ кои то имѫть записани врьху смьрть тѫ му нѣсѫ ништо друго освѣнь хытрости и лукавштини, сплѣтени съ нѣкаквы си тайны да бы покрыли мьршово то си злодѣйство!

Напрасна та смьрть царь Симеона трѣбаше да ползува Византийцы тѣ, а да повреди Българи тѣ. Царь Симеонъ іоште не бѣше нарядилъ ништо за подирь смьрть тѫ си; а между доморотдството му владѣіаше несъгласие. Голѣмый му сынъ, кому имя то е записано въ нѣкои си отломкы разновидно, бѣше отдалѣченъ отъ двора и кату лышенъ отъ наслѣдство то; най-малкыи же е былъ въ Малорускы тѣ днѣсь назъваеми стрьны, кои то сѫ были Българскы прѣдѣлы и земы и той е управлѣлъ тамъ. Руси тѣ сѫ имали тогава само едно малко княжьство угранично около Киево, подь владение то Свѣтослава. Само срѣдный сынъ царь Симеоновъ. Петаръ, е былъ въ Прѣславскыи дворъ кога то сѫ прилучи напрасна та смьрть царюва, и той трѣбаше да го наслѣди, какъ то и е было. Растройство то до дѣ ся нарядѭть работи тѣ вѫтрѣшни, а най-паче до дѣ ся споразумѣѭть съ Византийцы тѣ, владѣ за нѣколко врѣмя. Петаръ слабоуменъ и недостоенъ наслѣдникъ царь Симеоновъ привьрза миръ съ Византийцы тѣ съ голѣмы пагубы Българий!

Византийци тѣ хытролукави людие никакъ не пропустихѫ това благополучно врѣмя за тѣхъ, да ся възползувѫть отъ Петроваѭ слабость и да положѭть въ дѣйствие послѣдное рѣшение т. е. сплѣтны тѣ чрѣзь женскыи полъ; зашото то, ако и царь Симеонъ да бѣ починалъ, тии орѫжиемъ пакъ ништо не можіахѫ да направѭть, понеже царь Симеонови тѣ храбри войводи іоште бѣхѫ живи и тии въ единъ случаи можіахѫ да снѣмѫть отъ прѣстола недостойнаго Петра и да поставѭть голѣмыя му братъ на негово мѣсто за

кого то ся възпомянува да е былъ твърдѣ достоенъ и народенъ мѫжъ и кой то е мрьзилъ Гърцы тѣ.

Недостойный Петаръ показа ожидаемаѫ отъ Византийцы тѣ слабость, та зѣ женѫ отъ двора имъ. Отъ тогава женски тѣ сплѣтни почнахѫ да ся въдворіавѫтъ въ прѣславскыи дворъ и Българиіа почна да отива въ пропасть! Разумѣва ся чи ведно съ царицѫ тѫ сѫ дошли и нѣколко други лукави и сплѣтницы Гъркынкы, възпитани въ Византийскыи о давно развратенъ дворъ. Разкошность та, развратство то и мягкушавость та сѫ найшли ново невинно мѣсто; подпомогнѫти же отъ Петроваѫ слабость, обладали сѫ заразително Прѣславскаго двора и за малко врѣмя Прѣславскый дворъ е почнѫлъ да ся уподобѣва Византийскому. Срѣдства та и небройни тѣ богатства царя Симеона нѣсѫ ускѫдѣвали Петру, да испълни сичкы тѣ желаныя на мягкушавы тѣ Гъркынкы!

Спорядъ жены тѣ навлѣкли сѫ ся въ Прѣславскый дворъ и мѫжие лукави Гърци, сплѣтници, угодители и льскатели, нарочно избрани отъ Византийскаго двора и сички тии, за малко врѣмя, сѫ постѫпили въ высокостѫпены Българскы службы!

Сродство то съ Византийцы тѣ, чрѣзъ бракосъчитание то умложіавало ся се и съ нѣкои си войводы и болѣры Българы и тѫй за малко врѣмя българскы тѣ старонародны обичаи и обряды почнѫли сѫ вѣкы да ся прѣзирѫтъ и гонѭтъ кату *груби* и *варварскы*; а се што е было Византийско приѣмало ся и минувало е за *благородно* и кату за еднѫ новѫ труфѫ (модѫ!).

Царско то упражнение не е было вѣкы, какъ то по-прѣды, убичливый ловъ по горы тѣ и планины тѣ, и воены тѣ катадневны мѫжьскы и юнашкы движеныя, нъ веселба и разкошность въ палата! Петаръ залюбенъ огняно въ мягкушавѫ

тѫ Гъркынкѫ, скоро ся е изнежилъ и постанѫлъ е единъ ничтоженъ и мършавъ женолюбецъ! Той вѣкы не е мыслилъ за бой, ни ти е дързнувалъ, кату баща си царь Симеона и кату прадѣди тѣ си, да прѣдвожда самъ войнство то си противъ неприѣтелы тѣ. За каквѫ и да е неправдѫ што му сѫ чинили неприіатели тѣ, а най-паче Византийци тѣ ежеднѣвно, отстѫпвалъ е сичко што му е похыштано, само и само да го оставѭтъ въ миръ, да ся наслаждава отъ разкошнаго си живота въ палата, между Гъркынкы тѣ и угоцницы тѣ Гърцы, кои то го бѣхѫ обкрѫжили и подпокопавахѫ вѣкы Българско то царство!

Млоги отъ Симеоновы тѣ храбры войводы ся отбутнѫхѫ отъ службы тѣ имъ и замѣнихѫ съ развратницы, привързани на двора. Народа дойдѣ до едно голѣмо незадоволствие, праведны тѣ ропганыя противъ царя и двора му почнѫхѫ вѣкы іавно на сѣкадѣ по Българиѭ и възтание то ся готвѣше да го свалѭтъ; нъ Петрова та сила бѣше голѣма, защто то бѣхѫ ся прилѣпили млого войводи при него, а Византийци тѣ бѣхѫ готови тутакъ си да му проводѭтъ голѣмѫ помошть. Старопланински тѣ гори бѣхѫ ся заузѣли отъ незадоволнѫ тѫ народнѫ стрьнѫ, на чело коихъ былъ по-голѣмыи братъ Петровъ, нъ тайно нѣ наіавѣ, какъ то ся вижда отъ разсѣіаны тѣ въ старины тѣ нашы ускѫдны записки.

Народна та стрьнѫ рѣшава да призове на помошть прѣзъ Дунавскы тѣ Българы, кои то управлѣше малкый сынъ Симеоновъ, какъ то выше спомянѫхме; да призове же и наѣмни съвремено киевскаго княза Свѣтослава и онъ да дойди на помошть. Петарь отъ своѭ стрьнѫ призовава Византийцы тѣ на помошть, кое то тии едвамъ чякахѫ. Обкрѫжаюшти тѣ Петра Гърци, по наставление то Византийскаго двора, кату видѣхѫ чи Свѣтославъ иди съ голѣмѫ силѫ и ся приближіава вѣкы при Прѣславъ, убихѫ съ лукавство Петра за

да стани по-голѣмо смѫштение то! Въ дошествие то Свѣтославово въ Прѣславъ, кое то быде твърдѣ бързо, зашто то го съдружвахѫ на сѣкадѣ Българи тѣ, народна та стрьна, и Петрова та стрьна нигдѣ не можіа да стои насрѣштѫ, освѣнь малкы едны стражаныя што учини прѣдь прѣславскы тѣ прѣградыя и вѫтрѣ въ града, кога то влазише Свѣтославъ.

ЗАБѢЛѢШКА

Нѣкои си Руски нови историци, основаюшти ся на нѣковы си калугерскы легенды писани по Мънастиры тѣ, въ новы тѣ времена, плетѫтъ чюдесны басны, врьху това Свѣтославово дошествие въ Българиѭ. Тий, казвѫть, чи Свѣтославъ одавно іоште си былъ паумилъ да дойди въ Българіѭ да іѭ завладѣе; зашто то ся извѣстилъ чи тіа имала хубавѫ земіѭ и веселовидны прѣдѣлы! Легенди тѣ сѫ направили и единъ разговоръ между Свѣтослава и майка му Волгѫ и казвѫть чи тіа ущь нескланіала на това и не го пушталъ въ той-зи походъ. Нъ той неслушавъ майкѫ си избралъ десять хиліады войни само и тръгнѫлъ съ тѣхъ противъ Българиѭ. Той отъ дѣ то минѫлъ се побѣдилъ и достигнѫлъ до Дунава На Дунавско то крайбрѣжие разбилъ завчясъ Българскы тѣ войскы, привзѣлъ четиридесѧть града и дошалъ та завладалъ Прѣславъ. Това же сичко е учинилъ твьрдѣ за кратко врѣмя и съ свои тѣ си десять хилиды кнескы войны! Други го прѣминувѫть прѣзь Старѫ Планинѫ и го отвождѫть чякь до Одринъ, дѣ ся билъ ушь и съ Византийцы тѣ и гы побѣдилъ. Тука е пытанье: да ли е было възможно единъ пълководецъ, съ дясятъ хиляды войны, да притѫпчи толково мѣста чюзды и отъ кнево да достигни чякъ до Одринъ! А най-паче въ тѣхъ времена кога то Симеонови тѣ войводи и войни бѣхѫ іощте живи и тѫй добрѣ упражнени въ орѫжие то и боіове тѣ, тии кои то побѣдихѫ Византийцы тѣ и накарахѫ Византийскыя Императоръ ведно съ сичкы тѣ си горды велможы, съ Патриарха и събора, да ся покоріѫть Симеону и да искѫть миръ! и какъвъ іоште миръ! и условыя? най-низкыя и най-пагубныи за Византийскаѭ гордѫ империѭ!

Тѣй-зи басни на Рускы тѣ нови историцы сѫ подобни на Старогрьцкы тѣ записани отъ Иродота чюдеса за бытки тѣ имъ противъ Персы тѣ и прч. Написавши тѣй-зи нѣколко рядове ные нѣмаме никаквѫ умразѫ противъ нашы тѣ братья учены Рускы историцы. Святаіа дльжность камъ народа ни не ны остави да не кажиме повѣствуватьлнѫ тѫ истинѫ. А ученый свѣтъ остава да разѫди.

Свѣтославъ намѣри Прѣславъ въ най-голѣмо то смѫштение, причинено отъ напраснѫ тѫ смърть царь Петрова и

народна та стрьна не можѣ да ся сърѣдоточи ведно и да дѣйствува спорядь плана си. Византийски тѣ пълкове достигнѫхѫ въ Прѣславъ, нѣ подь прѣдводитьлство то нѣкого си избранаго войвода, нъ подь лично то управление самаго Императора Чимисхыя, минѫвши безъ никакво си прѣпятствие Планинѫ тѫ; зашто то тии бѣхѫ съдружение отъ млого клѣтницы Българы противонародныя стрьны!

Свѣтославъ ся у нужди да побѣгни съ свои тѣ си войны назадь и едвамъ успѣ та ся затвори въ Дростолскаѭ крѣпость; зашто то едно силно отдѣление отъ Византийскы тѣ войскы го прислѣдоваше и гонѣше отъ близо. Народна та Българска стрьнѫ, съ нѣколко си отъ вѣрны тѣ войводы, залови планины тѣ и готвѣши ся да ся удари съ Византийцы тѣ. Чимисхыи кату единъ добьръ и достоенъ пълководецъ пусна Свѣтослава съ нѣкаквы си условыя да си иди отъ дѣ то е дошалъ и върна ся бързо въ Прѣславъ. За Свѣтослава казвѫть Руски тѣ историцы чи кату минувалъ Днѣпрѫ рѣкѫ Печенеги тѣ го ударили, избили сичко то му войнство и него самаго.

Чимисхый не можіавъ да ся задьржи въ Прѣславъ, спорядь вышеказаны тѣ причини, постави едно времено византийско правление, оставившъ и едно іагко отдѣление отъ византийскы тѣ войскы тамо; а двама та Петровы сынове отведи въ Царыградъ, дѣ обштенародно гы лыши отъ наслѣдство то и царскы тѣ имъ чинове. Съ едного же отъ тѣхъ постѫпи най-безчьловѣчно, заповѣда та го усмѫдихѫ т. е. искупихѫ!

Това положение на Българиѭ не е траіало млого, зашто ся іавѣва на чело народа Шишманъ войвода, съ четирма та си юнацы сынове, изгонва за малко врѣмя Грьцы тѣ конечно отъ Българиѭ и възтановѣва Българско то царство пакъ,

кату избира народа за царь голѣмыя му сынъ Самуила, зашто то той е былъ отличенъ юнакъ[1]).

Самуилъ побѣди на сѣкадѣ Гърцы тѣ, распрострьни Българско то царство іоште повѣчь отъ Симеона. Той принеси царскыи Прѣстолъ въ Прѣспѫ, близь Охридѫ, зѣ тытуль *Славіанскы царь*, подложивъ другы тѣ малкы славенскы племена, въ Старопланинскый полустровъ, подь еднѫ власть. Той издържіава четиридесять годишны быткы съ Гърцы тѣ, ведно съ братья та си, нъ най-послѣ истьштенъ отъ силы тѣ, умира притърпѣвъ голѣмы пагубы. Братья та му го наслѣдихѫ единъ подирь другы и слѣдвахѫ биткы тѣ съ Византийцы тѣ, нъ нѣ вѣкы съ успѣхъ и ползѫ Българий. Подирь смьртѫ на най-малкыя братъ Самуиловъ, по-голѣма та чясть Българий подпада подь Византийскаѭ власть. Българи тѣ оставѭть безь царя, нъ нѣколко си храбри войводи държѭть Българскаѭ свободѫ по непристѫпни тѣ Старопланинскы мѣста и по-нѣкой си іагкы мѣста въ Македониѭ. Това трайва до поіавление то Великаго Асѣня, правнука Шишманъ войводовъ отъ най-малкаго му сына. Подирь разорение то на династиѭ тѫ на чьтирма та братья, царица та най-малкаго брата успѣва та прибѣгва въ планинѫ тѫ при независимы тѣ войводы, отвѣдша съ себѣ и трыма та си сынове, Асѣня, Петра и Ювана. Тіа бѣше успѣла да отнесе съ себѣ си и едно голѣмо количьство отъ остало то царско и народно съкровиште. Колко врѣмя ся стоѣли тии въ Планинѫ тѫ не е познато точно, нъ види

[1]) Руски тѣ историци сѫ увели имя то Сурсувуль за баштѫ Самуиловъ. Нъ наши тѣ народни памятници казвѫть Шишманъ войвода. Може бы и отъ византийцы тѣ писатели да спомянува нѣкои си подобно нѣшто. Нъ тии сичкы тѣ нѣшта кои то отивахѫ противъ тѣхнѫ тѫ политикѫ, записали сѫ гы съ порѫгатьлства и прикрывено. Войвода та кой то снѣ отъ Прѣстола Търновскыя царь Костадина Теша, кой то пе бѣше по добьръ отъ Петра, тии го направихѫ овчярь, бьрдокварь и проч!......

ся да ся пѫтували и въ Влашко и да ся сѫ нѣкакъ си примирили съ Византийцы тѣ кату непознати.

Асѣнь и Петаръ штомъ достигнѫхѫ въ зрѣлѫ възрасть, кату придадохѫ управление то на имоты тѣ си по-малкому си брату Ювану тии почнѫхѫ да дѣйствувѫть между народу за възстание противъ Византийскаѭ власть и за изгнание то на Гърцы тѣ отъ Българиѭ, кату ся прѣдварительно споразумѣхѫ добрѣ съ Власы тѣ. Срѣдства та за такова едно прѣдприѣтие не имъ ускѫдѣвахѫ, тии имахѫ доволно, какъ выше казамхе; трѣбаше само да склонѭть народа, а най-паче Старопланинскы тѣ жители.

Това възстание започва въ 118.. въ Търново и съвременно въ Старѫ планинѫ подь прѣдводитьство то Асѣня. Съ пьрво то възтание и сполукѫ тѫ, народа прогласѣва Асѣня за царь и възобновіава Българскаѭ Патриаршиѭ въ Търново. Крьвопролитни тѣ битки съ Византийцы тѣ траѭть десять години се съ пагубѫ и разорение на Византийскаѭ империѭ. Асѣнь разшыри Българскы тѣ граници до Драчя и привзѣ и Атонскаѭ горѫ съ сички тѣ й Мѣнастиры. Той дади едно твьрдѣ обшырно развытие на Българскѫ тѫ книжевность и наряди твьрдѣ добро устройство въ царство то.

Византийскаѭ империѭ въ врѣмя то на Асѣновцы тѣ отслабна съвсѣмъ и ся разпада до толкова, штото едно само голо имя *империѭ* носѣше! Отъ другѫ же стрьнѫ крьстоносци тѣ бѣхѫ ѭ почти сподѣлили, какъ то и самыя царствуюштыя градъ Византионъ, тии за дьлго врѣмя бѣхѫ освоили отъ дѣто Юванъ Асѣнь гы испѫди и възвърна великодушно Византийцѣмъ града имъ съ еднѫ чясть отъ околшны тѣ му окрѫжия, колко то да ся държи и да не падни съвсѣмъ Византийскаѭ империѭ. Юванъ Асѣнъ е сторилъ това само и само да не пропусти западны тѣ да ся вдворѭтъ на Възстокъ, зашто то той виждаше въ тѣхъ едны

поголѣмы врагы за Българштинѫ тѫ, кои то единъ день можѣхѫ да постанѫть твърдѣ опасни за Българиѭ. Поради таѭ причинѫ той има толкова крьвопролитны биткы съ тѣхъ, на Въстокъ, какъ то и самаго Бълдуина, кои то бѣше станѫлъ царъ въ Византионъ, побѣди, близь Одрина, зѣ го въ плень съ сички тѣ му знамяниты войводы и, отвѣвшъ го въ Търново, наказаго смъртиѭ.

Асѣнь имаше право да постѫпи съ крьстоносцы тѣ на той-зи начинь т. е. да гы изчисти отъ Въстокъ, защто то тии штомъ ся видѣхѫ на Въстокъ отхвърлихѫ тутакъ-си Було то на крьстоноство то, (подъ извинение на кое то бѣхѫ подигнѫли военны тѣ походы противъ невѣрны тѣ Мухамеданцы, за освобождение то ушь на святы тѣ мѣста) и почнѫхѫ грабительства и упустошеныя надъ самы тѣ Хрістіаны отъ дѣ то поминахѫ; а по-главно то чи освоіавахѫ мѣста та имъ и ся установѣвахѫ по тѣхъ кату владѣтели!

Сѫѭзи тѣ кои то ся виждѫть въ тѣхъ времена между Българы тѣ и слабы тѣ Византийцы, само по-ради тыя причины сѫ ставали, а нѣ чи Българи тѣ и царя имъ нѣсѫ познавали Византийцы тѣ каквы сѫ и што имъ мыслѭть. Асѣнова та повременость е най-іасно записана, нѣ само отъ нашы Българскы памятницы, нъ и отъ Византийцы тѣ и Западны тѣ.

Подирь смърть тѫ Асѣня послѣднаго, Българиіа пакъ почна да шествува назадѣ; защто то Българи тѣ, единъ пѫть заразени отъ Византийцы тѣ, станѫхѫ и тии сплетиици между си и не можихѫ никакъ вѣкы да ся поправѭть до нападение то на Турцы тѣ въ Европѫ.

Срождение то съ Византийскыя дворъ ся поднови и слѣдваше по-чясто съ царскы тѣ, съ болярскы тѣ и войводскы тѣ доморордства. Грьци тѣ само чрѣзъ тойзи начинъ работѣхѫ

за услабление то на Българско то царство, защто то другче и не можѭхѫ ништо да сторѭть.

Повременность та отъ смьрть тѫ на Асѣня послѣднаго, до встѫпванье то на Турцы тѣ въ Европѫ, прѣдставіа, въ управление то на Българско то царство, едны непрѣстаны сплѣтны и междуособны гонения между царско то доморордство, между велможы тѣ и по-знамяниты тѣ болѣры, кои сички сѫ ся старали само и само какъ да ся добыѭть до върховнаѭ власть!

Многи изгонени или несполучивши цѣль тѫ си, прибѣгвали сѫ при Византійскый дворъ и работили сѫ отъ тамо да вносѣвѫть раздоры и подигѫть мятежы, да бы могли чрѣзь той-зи начинъ да добыѭть върховнаѭ власть въ Българіѭ.

Византійскый дворъ, съ сичкѫ тѫ си слабость, не само што имъ е давалъ прибѣжиште свободно и непохытно, нъ подпомагалъ имъ е съ сичкы тѣ си силы и дьржялъ е іоште такива сплѣтницы и народоубійцы за всегда при себѣ си и въ най-малкый удобенъ случай употрѣблявалъ гы е за слѣпы орѫдыя на пьклепаѭ си политикѫ кѫмъ Българы тѣ

Всѣкъ може да разсѫди чи при такива жялостны обстоятелства Българско то царство не можяше да напрѣдува вѣкы, нъ трѣбаше отъ день на день да слабѣй и отпадва. Между такива сплѣтницы, кои то ся бѣхѫ поіавили тогава, Българиіа не можіа вѣкы да роди едного Крума, едното Симеона, Самуила и Асѣня за да й възвьрни прѣжно то величие и славѫ! Тіа отиваше вѣкы на разпадванье то си; а околошни тѣ народи, кои то прѣжде бѣхѫ слаби, ползуюштися отъ таѭ й слабость, усилвахѫ ся и отнѣмахѫ й постѫпено и свои тѣ владѣныя.

Русиіа, до тогава незнатна, усилва ся съ завладение то на Волжіанско то Българско обширно царство, кому първый

ударъ дадохѫ Турко-татари тѣ; усилва ся чрѣзъ завладеныя та около Чьрно то море и съ мѣста та *Мала-Русиіа* днѣсь названи. Отъ тогава вѣкы прѣстава всѣка помошть отъ тамошны тѣ Бьлгары за старопланинскы тѣ имъ братья, какъ то е прѣжде бывало много пѫти и кое то, често прихожданье отъ тамо въ Бьлгариѭ, е смѫтило нѣкои си историци ушь чи Бьлгари тѣ за пьрвы пѫть отъ тамо ся іавили около Дунава и въ Старопланинскыя полуостровь, дѣ ушь имало седемъ Славіанскы племена! Тии Волжіански и други по-тѣхъ мѣста Бьлгари една чясть ся притопихѫ въ Татары, зашто то татарскаіа власть траіа много тамо, до дѣто ѭ убори съвсѣмъ Русиіа, а по-голѣмаіа чясть ся притопихѫ въ Русы. Бьлгарско то царство отъ камъ Сѣвѣрь ся стіаснѣва до Дунава, имѣюшто само подунавскы тѣ Войводства подъ власть тѫ си, кои то ся простирахѫ до Днѣстрѫ рѣкѫ. Отъ камъ Западнѫ стрьнѫ Мацари тѣ ся усилвѫть и бьлгари тѣ губѭть тамошны тѣ си прѣжны владения. А въ Старо-планинский полуостровъ ся усилвѫть нѣшто си и Сьрби тѣ съ кніажьство то си, и, въ врѣмя то Душана, искѫть и тии да бѫдѫть владѣтели тамо; нъ то не отиди за много, зашто то Душаново то поіавление, въ тѣхъ смѫтны времена, быде както единъ силенъ лѣтенъ порой, кой то доводи за бьрзо врѣмя голѣмы наводненыя, нъ прѣстава, и изсѫхва тутакъ си! Душанъ ништо основатьлно не направи и завладены тѣ отъ него нѣкои си южны стрьны Бьлгарий, тутакъ си подирь смьрть тѫ му остахѫ пакъ подъ власть тѫ на Бьлгарскы тѣ войводы, кои то бѣхѫ признали само вьрховнѫ тѫ власть Душана. Нъ то нанеси голѣмо зло на Бьлгары тѣ камъ южны тѣ стрьны Бьлгарий, зашто то тии отъ послѣ чясть остахѫ малки независимы Войводства, чясть подпаднѫхѫ подь Арбанашко то кралевство, а чясть подь Византийскаѫ власть. Сьрбски тѣ

генди врьху Душаново то *силно царсшво*. писани отъ калугеры тѣ имъ по манастиры тѣ, въ новы тѣ времена, увеличіавѫть много Душановы тѣ подвигы, кату сички тѣ легенди и на другы тѣ народы. А нови тѣ сьрбски писатели, взѣвши поводъ отъ тѣхъ легенды, извадили сѫ мечтайно то имя на *Старѫ Сьрбиѭ* въ Бьлгариѭ, коіа простирѫть чякъ до Солунъ и Сѣресь и мечтаѭть завладеиие то й!

При сичкы тѣ тыя услабленыя на Бьлгариѭ тогава, поѭви ся раздори и между царско то домородство, и вѫтрѣшнаіа вьрховна власть почна да ся дѣли и кѫса на прѣдѣлы!

Това бѣше въ обштѣ състоіание то на Бьлгарско то царство кога то Турци тѣ почнѫхѫ да нападѫть Византийскаѭ мнимѫ вѣкы империѭ. Положение то же Византийскыя дьржявы въ него врѣмя можи ся изобрази въ кратцѣ съ слѣдныя: Вѫтрѣшно неустройство и неурядность до найголѣмъ стѫпень; разкошности и развратности въ двора царскы и въ велможы тѣ; женскы сплѣтны и вмѣшательства нихны въ гражданскы тѣ дѣла; калугерска ненаказность на тогавашно то духовенство; разтоштение на приходы тѣ на ськрьвиште то; непослушность и неубузданость на войнство то; често свалванье на *императоры тѣ* отъ прѣстола имъ; ту сынъ башта да снѣма отъ прѣстола царскы, ту внукъ дѣда си, ту отличившъ ся нѣкой си младъ полководецъ да снѣма императьра си отъ прѣстола, съ помошть тѫ на привьрзано то му войнство или и на самѫ тѫ *императорицѫ*, залюбенѫ въ него! Съ еднѫ рѣчь Византийскаіа империіа всѣкогы, а най-паче тогава е была хышта на князове тѣ, на Богословскы тѣ пусты прѣныя, на развратности тѣ и всѣкогы е была погружена въ най-голѣмаѭ бѣдность?

Турци тѣ же, кои то бѣхѫ ся усилили и напрѣдвахѫ въ Малѫ Азиѭ и сочѣхѫ вѣкы камъ Европѫ, не можіахѫ да пропустѭть такива едны удобны за тѣхъ обстоіатьлства.

Прибѣгши тѣ же при тѣхъ отъ Византионъ изгнани сплѣтницы непрѣстанно гы поуштрѣвахѫ на това и показвахѫ имъ сичкы тѣ слабости на свои тѣ братья, подбудени отъ слѣпѫ страсть и отъ безвѣстнѫ іарость камъ тѣхъ отмьштения ради!

Истинѫ чи въ повѣстность тѫ на сичкы тѣ почти народы, кои то сѫ зѣмали гражданско дѣйствие въ свѣта, можи да ся види примѣръ отъ такавѫ слабость, да прибѣгвѫть при обштыя врагъ отьчьства имъ, въ нѣкои си обстоіатьлства, нъ въ Грьцы тѣ таіа слабость ся види до голѣмъ стѫпень іоште отъ стары тѣ времена. Въ повѣстность тѫ ся е забѣлѣжило, се пакъ отъ тѣхъ писана, чи млоги Елени, отъ знамяниты лица, сѫ прибѣгвали, поради раздорны свадны, при Персы тѣ и прѣдвождали сѫ гы, не само съ съвѣты тѣ си нъ и лично, въ походы тѣ имъ противъ свое то събствено отьчьство Еладѫ! А помѣсеныя въ Византийско то царство грьцкы елементъ бѣше наслѣдилъ таіа народоубийственѫ слабость до най-голѣмъ стѫпень. Тѣхни тѣ же потомци, отъ въдворение то на Турцы тѣ въ Европѫ и въ Византионъ, познати тѣ *фанариоти* слѣдвѫть и до днѣсь това придательство, служіашти на Турцы тѣ *тѣломъ* и *душомъ* противъ свое то бѣдно отьчьство и противъ самаѭ свободнѫ Гьрциѭ, за кое то тии ништо не чювствувѫтъ; можи ся каза точно за тѣхъ чи таіа мила и свята рѣчь *отьчьство* и *чьсть* никакво впечатлѣние не прави въ тѣхны тѣ сьрдца!

Наши тѣ Бьлгари бѣхѫ исключени отъ таѭ народоубийственѫ слабость, нъ отъ нѣколко годины насамъ и тии ся заразихѫ и по сичкы тѣ почти градишта ся нахождѫть по-нѣколко си клѣтницы, привьрзани на Турцы тѣ тѣломъ и душомъ, кои то придавѫть Туркомъ народны тѣ ни ентереси! Таіа зараза ся іави найпрѣдь въ нѣкои си развра-

тны младежы, защто то въ стары тѣ ѭ имаше и отъ попрѣды, отъ какъ ся іави пропаганда та въ Бьлгариѭ, коіа то иска да вмѫкни и посѣе вѣроисповѣдныя раздоръ между народа ни. А най-млого ся усили отъ какъ ся състави *Дунавскый ялетъ*, дѣ Турциіа ся старай да въведе австрийскаѭ прѣжнѫ народоубийственѫ системѫ т. е. да владѣй народы тѣ чрѣзъ народы тѣ. Турциіа, какъ то е познато, даде свободенъ ходъ по тѣхъ мѣста на неубузданѫ тѫ развратность за да убие народныя духъ! Тамо млого клѣтници, отъ млады тѣ Бьлгары, влѣзохѫ въ турскѫ службѫ и станѫхѫ чьрни придатели отьчьства! Забѣлѣжитьлно е чи повѣчь то отъ тѣхъ заблудены младежы сѫ были помѣсены и въ пропагандѫ тѫ!

Штѣ ли можи Турциіа да успѣе въ това си прѣдприѣтие, това е едно пытанье лесно да ся рѣши: При днѣшно то развытие народнаго духа въ Бьлгариѭ за такова едно прѣдприѣтие е вѣкы кѫсно и Турциіа нешто доди до никакавъ успѣхъ, освѣнь да поспѣши падение то си съ това. И най-простый Бьлгаринъ вѣкы ся сьбуди и почювствува дьлбоко въ сьрдце то си чи трѣба вѣкы да убори турско губитьлско иго! поіавивши тѣ ся таіа годинѫ въ Бьлгариѭ го показвѫть іавно.

(Конецъ на пьрвѫ тѫ книжицѫ.)

ПРИБАВКА.

Възпомянание старобългарско на развалины тѣ старославнаго града Чървеновода близъ Рухчука.

Давно засѣднѫло свободы свѣтло сльнце,
Силна Държіава ахъ изчезла!
Робство мянило веселое земы лице
Турска рѫка все поразила!

Тишина мьртва обладала днѣсь владѣе
В' красныя той-зи прѣдѣлъ,
Веселъ любезенъ гласъ ся вѣкы не пѣе,
Турчинъ ужясенъ страхъ задалъ!

* * *

Славенъ недавно тук' е българскы градъ былъ,
Святи великолѣпни храми,
Българинъ дѣ Всесилнаго славословилъ,
Тайно днѣсь то мѣсто нами!

Разсыпи тѫжно сочѭть старѫ нашѫ славѫ,
Горки остатки разрушени!
Веселовидна гѫста кычяста дѫбрава,
Гробы покрыва потрушены!

* * *

Жилиште мьртвихъ спокойно, вѣченъ сьнь
Спомянъ прешествия ни дава!
Българину показва минѫлаѭ сѣнь,
Мыслы за бѣдность му внушава!

Непостоіаное теченье свѣтовно,
Чьрныя сѫдбины ударъ

Вижда ся тукъ всезлобнаго врага ужясно
Упустошенье кто задалъ!

* * *

Тука Карановe потомци, храбри силни,
Свободенъ сѫ животъ живѣли,
Мѣсто прѣкрасно мѫжскы бранили славни
Міру прѣстрашни тѣ сѫ были!

Свобода имъ прѣсладка скѫпа была рѣчь,
Мило отьчьство родинѫ
С' пламеннъ и острыя бранили сѫ тѣ мечь!
Ахъ! Слава наша какъ погина!

* * *

Чьрному Богу мѫжьство отидѣ жьртва,
Силни юнаци изгубихѫ,
Млогогодишнаѭ крьволитнѫ битвѫ!
Звѣри поганци обладахѫ

Веселы цвѣтны прѣдѣлы, могилы красны
Мрачно гы засѣни затменье!
Свѣтлаго льва турскы знакъ го затьмни,
Полмѣсецъ нанеси угніатенье!

* * *

Зборишта, тьржьства сѫ тукъ ставали свѣтли
По цвѣтоносны полѣнкы!
Храбри юнаци бьрзы сѫ кони ѣздили,
Млади играли сѫ дѣвойки!

Сладкы народны пѣсны люди сѫ тукъ пѣли
Празницы нашы дѣ народны,
Сяйно сѫ прадѣди наши празновали,
Сички сѫ были благородни!

Славны народны тукъ позоришта имало,
    Мѫжьство и тѣлесна сила,
Главное заниманье тѣхное было,
    Военна позната хытрость была!
Штитове срьбьрни и остро дьлго копльe
    Бьлгари всадници юнаци
Тукъ сѫ опытвали. ломили в' това поле,
    Вѣнецъ былъ за побѣдонохцы!

* * *

На бой кога отхождали войници
    С' пѣсны народъ гы спровaждалъ!
Славно когда сѫ враштали побѣдонохци
    Дѣвишкы ликъ с' пѣсень гы срѣшталъ!
По поды цвѣты разновидны постилали
    Мѫжьство всѣкыя цѣнилъ!
Царю же Лиліакѫ отлично отдавали,
    Родъ нашъ образованъ е былъ!

* * *

Штѣли ахъ! изгрѣе наше пакъ свободы сланце!
    Турскы полмѣсецъ да зазари!
Облацы робства да разгони то далѣче
    Бьлгарска земѭ да разведри!
Свобода сладка пакъ между нами да владѣе
    Правда народна, законъ святъ,
Сѣкы доволенъ в' отьчьство да живѣе
    Коранъ да падни вѣче проклѣтъ!

* * *

Покажимъ міру че сме прѣ были народъ!
    Незавысимъ и самосталнъ,

Славно коляно, чяда на Славянскы родъ,
    Кой ся показалъ в' бранѣхъ славнъ!
Доста сме бѣдни въ горесть живѣли покорни,
    Турскѫ да съкрушимъ власть!
Нека сѫ и ны проотцѣмъ ꙗвимъ подобни,
    До колѣ въ рабскѫ напасть!

* * *

Млади юноши! Вы поколение днѣшно,
    Бьлгариꙗ отъ Васъ чѣка,
В' поприште славно Вы да внидите зговорно,
Племя удрѣте льжьпророка!
Знамянъ Азийскы доло да падни низко!
    Льва да въздвигните вѣнчяна!
Міру да ся провыкните и Вы высоко:
    Живи Бьлгариꙗ пакъ Славна!!!

Р...